בין הרים ובין סלעים

טיול בחלקו התחתון של נחל גשרון מבטיח נופי פרא מרהיבים העוברים בין הרמות הנישאות של הרי אילת, דרך קניונים עמוקים עד לתצפית עוצרת נשימה מפסגת הר צפחות

כתב: יורם חמו

הרי אילת בחלקו הדרומי ביותר של הנגב מאופיינים במגוון סלעי יסוד, באבני חול נוביות (אבני חול רבות גוונים, בדרך כלל נוטות לאדום) ובסלעי משקע ימי, וכן בשברים גיאולוגיים מרשימים ובקניונים עמוקים המתחתרים ביניהם וזורמים לערבה הדרומית ולמפרץ אילת. הנחל הדרומי ביותר ביחידת הנוף הזאת הוא נחל גשרון (בערבית ואדי ג'סריה), שמבחינה גיאוגרפית הוא למעשה המשכו הטבעי והמרהיב של אזור מזרח סיני.

נחל גשרון מכיל בתוכו את הקניון העצום ביותר, המתחתר בסלעי גרניט ובסלעים מותמרים, והוא מסיים את דרכו אל הים סמוך לגבול מצרים. זהו נחל האכזב הדרומי ביותר בישראל.

בימים אלה מסתיימת בניית גדר ההפרדה בגבול ישראל־מצרים שעברה בנחל גשרון (ראו כתבה בעמ' 30) וכתוצאה מכך נמנעת בשלב זה הכניסה לנחל גשרון מחלקו העליון ומחלקו התיכון (מהר יואש למעבר צפרה עד מעלה גשרון). לעת עתה אפשר לטייל רק בחלקו התחתון, מבקעת רחבעם וצוקי גשרון עד מעלה בולבוסים, ומשם אל הדרך העולה להר צפחות.

תצפית מרהיבה מהר יואש

כיוון שאי אפשר להגיע לתצפית גשרון המרהיבה ביופייה, אנו מציעים להתחיל את הטיול בתצפית מהר יואש שגובהו 734 מטר מעל פני הים ושצופה על אזור הגשרון וסביבתו (לצורך כך ניעזר במפת סימון שבילים מס' 20 – הרי אילת).

התצפית מספקת נוף מעורר התפעלות של הרי אילת במלוא עוצמתם ויופיים. אנו מוקפים בהרי גרניט מרשימים המעוטרים בעשרות דייקים (סלעי מחדר) - ממערב אפשר לראות את ג'אבל חמרה ואת בקעת הירח, ממזרח את הר שלמה, את הערבה הדרומית, את מפרץ אילת ואת הרי אדום, ומדרום את מצוקיו של נחל גשרון והרי מזרח סיני.

נקודה נוספת שכדאי להתייחס אליה בתצפית נמצאת בתחתית הר יואש והיא דרב אל חאג' – דרך החוגגים. זוהי הדרך שבה הלכו עולי הרגל למכה כדי לקיים את מצוות החאג' באיסלאם, שלפיה על כל אדם לעלות פעם אחת בחייו למכה. הדרך יצאה מצפון אפריקה למצרים, חצתה את סיני וירדה לראש מפרץ אילת, ומעקבה המשיכה לאורך קו החוף למכה.

מבקעת רחבעם להר צפחות

לאחר שהתרשמנו מנופי הפרא, מהדרכים העתיקות ומהאוויר הצלול, נרד בחזרה ברכב לכביש 12 וניסע בחזרה לכיוון העיר אילת, כארבעה קילומטרים, עד נקודת המפגש בין נחל שלמה לכביש. משם נרד ימינה על דרך עפר המסומנת בצבע אדום, עד חניון הלילה. פה נשאיר את כלי הרכב ונמשיך ברגל על שביל המסומן בצבע ירוק, המוביל אותנו לדרך עפר עם סימון שחור – זוהי הדרך המחברת בין הר יהושפט לבקעת רחבעם, שאליה מועדות פנינו.

בקעת רחבעם היא למעשה קער גיאולוגי; שברים אנכיים גרמו להתרוממות השוליים של הקער ולשקיעתה של גבעת רחבעם, הנמצאת בלבה של הבקעה. כאן אנו נחשפים לשכבות אופקיות של קִרטון וצור, שהופכות להיות בחלקן אנכיות בעקבות התרוממות קווי השבר. הדרך העולה לראש הקער מסומנת בצבע שחור ומובילה אותנו לראש מעלה גשרון. כאן נצפה בנוף האפוף הוד קדומים – מתחתינו נחל גשרון המצוקי, המפלס דרכו אל הים האדום בתוך סלעי הגרניט ואבני החול האדומות. מעל מצוקי נחל גשרון נוכל להתרשם מהרמות הגבוהות הנישאות ומן הערוצים העמוקים המתחתרים בהם, בדרכם למי מפרץ אילת.

נמשיך ללכת לאורך צוקי גשרון בשביל שצבעו שחור (שהוא גם שביל ישראל בקטע הזה). נוכל לזהות את מפרץ אילת מדרום לנו ואת טאבה הסמוכה לגבול הישראלי. שלושה קילומטרים של הליכה יביאו אותנו לראש מעלה בולבוסים, וכאן נוכל להתרשם ממאות רבות של בולבוסים הנמצאים בתחתית המעלה ובנויים משכבות של קרטון וצור. יש חילוקי דעות בין הגיאולוגים לגבי האופן שבו נוצרו הבולבוסים, אך השם, בכל אופן, ניתן להם בשל צורתם (בולבוס הוא תרכיז גיר גדול בצורת תפוח אדמה. המילה בולבוס תיארה בתקופת ההשכלה תפוח אדמה).

נמשיך ללכת בשביל השחור מראש מעלה בולבוסים כשלושה קילומטרים על דרך נוחה, עד העלייה להר צפחות (מי שלא ירצה לטפס להר צפחות יוכל לפנות שמאלה בצומת השבילים ולהתחבר לשביל בצבע ירוק המגיע מנחל צפחות וממשיך לנחל שלמה. משם בהליכה קצרה מגיעים לכביש ופונים ימינה עד לשמורת האלמוגים).

המראה בפסגתו של הר צפחות עוצר נשימה. לרגלינו שונית האלמוגים המרהיבה, הרי אדום במלוא תפארתם ומפרץ אילת הנראה מרשים ביותר, כשעקבה ואילת תוחמות אותו מצפון. מכאן אפשר לראות את מפגשי הגבולות בין ישראל לבין מצרים ובין ירדן, וכן, בין ירדן לבין ערב הסעודית, וכמובן את הרי אילת המרהיבים מצפון לנו.

זה הזמן לרדת בזהירות בשביל הירוק שיוביל אותנו בבטחה אל שמורת האלמוגים הצפונית ביותר בעולם, שם ניקח אוויר ללב ולריאות ונצלול אל עולם טרופי של שוניות אלמוגים ודגים, מהיפות ביותר הנראות בים האדום.

הכותב הוא מנהל מרכז חינוך והדרכה אילת, רשות הטבע והגנים

מבט על הרי אדום מכיוון הר יואש, ומראה עקבה בקצה הצפוני של מפרץ אילת **צילום: דורון ניסים**

לטיול יצאנו

איך מגיעים: לתצפית מהר יואש – נוסעים כשמונה קילומטרים בכביש 12 העולה מהעיר אילת לכיוון מצפה רמון, עד שעוברים את השילוט המפנה ימינה להר יהורם. ממשיכים מעט ופונים שמאלה בשלט המפנה להר יואש. עולים עד הפסגה בדרך עפר טובה שהמשכה סלול עד לנקודת התצפית. לחניון נחל שלמה – נוסעים בכביש 12 לכיוון העיר אילת, כארבעה קילומטרים, עד נקודת המפגש בין נחל שלמה לכביש. משם יורדים ימינה על דרך עפר המסומנת בצבע אדום, עד חניון הלילה. פה משאירים את כלי הרכב ומתחילים את המסלול.

אורך המסלול: בעשרה קילומטרים. מתאים למיטיבי לכת. תחילתו בחניון הלילה של נחל שלמה וסופו בשמורת האלמוגים.

הערות: מומלץ להשאיר רכב אחד בכניסה לשמורת האלמוגים כדי לחזור לחניון נחל שלמה. רצוי להצטייד בשלושה ליטרים של מים לאדם. מומלץ לטייל בעונות החורף והאביב.